ВАЗОРАТИ ФАРҲАНГИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

ДОНИШКАДАИ ДАВЛАТИИ ФАРҲАНГ ВА САНЪАТИ ТОҶИКИСТОН БА НОМИ М.ТУРСУНЗОДА

«Тасдиқ мекунам»:
Ноиби ректор оид
ба корҳои таълимӣ
________ Турсунова М.Ғ.
«____»_________ 2018 сол

Факултети «китобдорӣ ва иттилоотшиносӣ »

Кафедраи «китобхонашиносӣ ва библиографишиносӣ »

СИЛЛАБУС

Аз фанни **«Системаи таснифоти китобхонавӣ »** барои зинаи бакалавр, ихтисоси «Китобхонашиносӣ ва китобшиносӣ ».

Миқдори кредит:2

Курс: 2

Семестр:1

Силлабус дар асоси Барномаи таълими фан аз ҷониби номзади илмҳои педагогӣ, профессор Холов Бозорбой тартиб дода шудааст.

Дар ҷаласаи кафедраи китобхонашиносӣ ва библиографишиносӣ бо протоколи № __ аз _______ соли 2018, тасдиқ шудааст.

Мудири кафедра. Зафари Шариф

Шӯрои илми-методии факултет бо протоколи **№** _ аз ___________ **соли 2018** тавсия додааст.

Раиси Шӯрой илми-методӣ, н.и.п ____________ Холов Б

Декани факултет, н.и.п ___________ Хлов Б

Сардори раёсати таълим ___________ Арабов Ф.П.

Ном ва насаб: Холов Б.С

Унвон: профессор

Телефони омӯзгор: 988.02.01.45.

Телефони эдвайзер:

Суроғаи кафедра:

Маълумоти иловагӣ _______________________________________

Вақт ва ҷои гузаронидани машғулият: Бинои №1, ошёнаи 3, ауд.

Семестри якум: 4 кредит **(лексия 16 соат, амалӣ 16 соат, КМРО 16 соат)**

Санҷишҳои марҳилавӣ: семестри 1-ум **аз 15-ум то 21-уми октябр, аз 2-юм то 7-уми декабр**

Санҷишҳои марҳилавӣ: семестри 2-юм **аз 13-ум то 19-уми март, аз 5-ум то 11-уми май**

Имтиҳон: семестри 1-ум аз **20-уми декабр то 16-уми январ**

Имтиҳон: семестри 2-юм аз **2-юми июн то 30-юми июн**

Мақсад ва вазифаҳои омӯзиши фан

«Системаи таснифоти китобхонавӣ »-фанни умумикасбӣ буда, барои тайёрии касбии донишҷӯёни факулта аҳамияти махсус дорад.

Самти омӯзиш-барои ихтисоси китобхонашиносӣ ва китобшиносӣ

Дар дарсҳои амалӣ донишҷӯён корҳои санҷишӣ иҷро намуда, вазифаҳои хонагӣ ва иҷроиши корҳои мустақилонаро нишон медиҳанд.

Пререквизитҳо - Ба донишҷӯён барои омӯзиши фанни «Системаи таснифоти китобхонавӣ»- аз мактаби миёна донистани фанҳои «Забон ва адабиёт», «Таърихи Тоҷикистон», «Одоби касби» ва маълумотҳои бештаре дар бораи китобу китобхона зарур аст.

Постреквизитҳо - Барои донишҷӯён баъди аз бар намудани фанни «Системаи таснифоти китобхонавӣ» омӯхтани сикли фанҳои зерин зарур аст: «Китобхонашиносии умумӣ», «Библиографишиносӣ», «Фаъолияти библиографӣ дар китобхона», «Фонди китобхона», «Аснодшиносӣ», «Менеҷменти китобдорӣ», «Таърихи китобхонаҳо», «Хизматрасони ба хонандагон» ва ғайра.

Вазифаҳои асосии омӯзиши фан: шиносоӣ бо фонду феҳристҳои китобхона; донистани ҳама гуна картатекаҳо, шиносоӣ бо сохтори донишкада, намуд ва шаклҳои феҳристҳо, феҳристнависӣ ва давраҳои тартибдиҳии онҳо.

Барномаи таълимӣ

Барномаи таълимӣ аз фанни «Системаи таснифоти китобхонавӣ» дар асоси барномаи амалкунандаи фанни «Системаи таснифоти китобхонавӣ» тартиб дода шудааст.

Мақсади аз бар намудани фанни «Системаи таснифоти китобхонавӣ» дар он аст, ки донишҷӯён дар давоми машғулиятҳо аз худ намудани қоидаҳои феҳристнависӣ, тасвири ва таснифоти китобҳои муаллифӣ, зери сарлавҳагӣ, тасвири аналитикӣ, тасвирҳои асосӣ ва иловагиро аз худ намоянд.

Талаботҳои пешакӣ

Дар вақти дарс фаъол будани донишҷӯён бештар ба супоришҳои омӯзгор, ташкили кори мустақилонаи омӯзгор вобаста мебошад. Хуб мешуд, агар зери роҳбарии омӯзгор дар мавзӯъҳои мушаххас маърӯза

навишта, дониши худро оид ба фанни «Системаи таснифоти китобхонавӣ» боз ҳам баланд мекард.

Донишҷӯён бояд аз маводҳои таълимӣ, ки дар Китобхонаи донишкада, кафедра, Китобхонаи миллии Тоҷикистон ва дигар китобхонаҳо вуҷуд доранд ба таври васеъ истифода баранд, то ки савияи дониши онҳо нисбат ба фан зиёд гардад.

Талаботҳои асосӣ

Донишҷӯ бояд воситаи таблиғоти одобу ахлоқ, расму оинҳо, илму фарҳанг ва маърифати ниёгонро аз худ кунад.

Меъёри талаботҳо дар омӯзиши
фанни «Системаи таснифоти китобхонавӣ»

1. Мунтазам иштирок намудан дар дарсҳои назариявӣ (лексионӣ), амалӣ (семинарӣ).

2. Донишҷӯён дар машғулиятҳои корҳои мустақилонаи донишҷӯ бо омӯзгор иштирок намуда, ин тарзи машғулият дар ҷадвали дарсҳо ҷойгир карда шавад.

3. Корҳои мустақилонаи донишҷӯён дар мавзӯҳои гуногун пешниҳод карда шавад, иҷрои онҳо аз тарафи донишҷӯ ҳатми мебошад.

4. Донишҷӯёне, ки дар машғулиятҳо иштирок накардаан, вазифадоранд, ки мавзӯҳои қафомондаро дар лаҳзаҳои супоридани корҳои мустақилона сабақгардонӣ кунанд.

5. Донишҷӯёне, ки дар 3/1 машғулитҳои фанни мазкур ширкат наварзидаанд, барои супоридани имтиҳони ҷамъбастӣ роҳ дода намешаванд.

Омӯзгор

Дар ҳолате, ки донишҷӯ бемор ва дарҷаи маъюбӣ ё ягон хел сабаб дошта бошад ва ба он ёрӣ расонидан лозим бошад, ба телефонии 988-02-01-45 занг занад.

Рафтор

Дар синфхона: телефонҳои мобилӣ ҳангоми гузаронидани машғулиятҳо хомӯш карда шавад. Барои дар ҳолати корӣ нигоҳ доштани телефонҳои мобилӣ 5 хол кам карда мешвад.

Ҷафо мондан ва баромадан аз синф бесаб қатъиян манъ аст. Итоат кардан ба «Низомномаи Вазорати маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон оиди сару либоси расмӣ» ҳатмист.

Баҳодиҳӣ ва натиҷаҳо

Натиҷаҳои умумӣ аз рӯи ҳар як кредит муайян карда мешавад. Аз таҳлили омории ҳар як саволи тестӣ гузаронидашуда хулосаи зарурӣ бароварда мешавад.

Кафедра (қисми назоратӣ) донишҷӯёнеро, ки дар ҷаъбаст камтар аз 65% натиҷа ба даст овардан, зери назорат мегиранд.

Шакли баҳисобгирии савияи дониши донишҷӯён

1. Назорати ҷории санҷиши дониши донишҷӯён аз тарафи омӯзгор баъди ҳар 2 – кредит гузаронида мешавад.

2. Аттестасияи ҷамъбастӣ баъд аз анҷоми курс, сессия гузаронида мешаавд, имтиҳонҳоро комиссия қабул мекунад.

3. Баҳогузорӣ дар таълими низоми кредитӣ аз рӯи ҷадвали зерин гузошта мешавад.

СИСТЕМАИ БАҲОГУЗОРИИ ФАННИ ТАЪЛИМӢ

НИЗОМИ БАҲОГУЗОРӢ

Давр/ марҳила	Низоми баҳогузорӣ	Имконпазирии холҳо
1	**Иштирок ба дарсҳо**	**0 - 28**
	Пеш аз мӯҳлат супоридани корҳои нимсолаи фаннӣ	**0 - 28**
	Санҷиши фосилавии даври якум	**0 - 44**

	Суммаи холҳои марҳилаи якум	0 - 100
2	**Иштирок ба дарсҳо**	**0 - 28**
	Пеш аз мӯҳлат супоридани корҳои нимсолаи фаннӣ	**0 - 28**
	Санҷиши фосилавии даври дуюм	**0 - 44**
	Суммаи холҳои марҳилаи якум	**0 - 100**
3	**Имтиҳони ҷамбастӣ**	**0 - 100**

ТАНОСУБИЯТИ ХОЛҲО (БАҲОГУЗОРӢ)

Холҳо	**Эквиваленти рақамӣ**	**Эквиваленти ҳарфӣ**	**Анъанаҳо**
95-100	4,0	A	Аъло
90-94	3,67	A-	
85-89	3,33	B+	Хуб
80-84	3,0	B	
75-79	2,67	B-	
70-74	2,33	C+	Қаноатбахш
65-69	2,0	C	
60-64	1,67	C-	
55-59	1,33	D+	
50-54	1,0	D	
0-49	0	F	Ғайри қаноатбахш

-Холҳо мувофиқи «Низоми баҳогузорӣ» барои ҳар як марҳила дар ҳаҷми то 100 хол ба донишҷӯ дода мешавад.

- Баъди ба пуррагӣ ҷамъбаст намудани нимсола, дар асоси холҳои ба даст омада, мувофиқи формулаи зерин баҳои баҳои натиҷавии донишҷӯ муайян карда мешвад:

$Б_ч=((СФ_1+СФ_2)/4+(М_з+Н_ф+Х_а)/2$

$Б_ч$-Баҳои ҷамъбастӣ
$СФ_1$-Санҷиши фосилавии даври якум
$СФ_2$- Санҷиши фосилавии даври дуюм
$М_з$-Марҳилаи сеюм
$Н_ф$-Назорати финалӣ
Ха-Холи административӣ

Санҷиши кӯтоҳмуддат
(саволу ҷавоб)

Санҷишҳои тестӣ кӯтоҳмуддат дар давоми 5-10 дақиқаи аввали ҳар як машғулият гузаронида мешавад. Ин санҷиши тестӣ аз саволҳои дарси амалӣ ва вазифа ҳатман ба эътибор гирифта мешвад ва бо хоҳиши донишҷӯ ин хол ба холи аз ҳама пастаре, ки яке аз 10-то вазифаҳои хонагие, ки дар поён дар бораи он сухан меравад, иваз карда мешавад.

Вазифаи хонагӣ

Иҷрои вазифаҳои хонагӣ ҳатмист ва он ҳар дарс баробари тамомшавии машғулият супорида мешавад. Аз донишҷӯёне, ки вазифаи хонагиро сари вақт иҷро накардаанд иҷроиши баъдинаи он қабул карда намешавад

Дар асоси сифати иҷрои даҳ вазифаи хонагии беҳтарин донишҷӯ ба баҳои миёнаи умумӣ бароварда мешавад, ки он як баҳо барои тест ҳисоб карда мешвад

Нақшаи таълимии фанни
«Системаи таснифоти китобхонавӣ»
Тақсимоти соатҳои дарсӣ дар соли хониш

Ҳамагӣ соатҳои дарсӣ	Нимсолаи	Лексия	Машғулияти амалӣ	Семинар	Баҳо аз фан
46	1	12	34	2	Имтиҳон
46	11	12	34	2	Имтиҳон

<table>
<tr><th>Ғ</th><th colspan="6">Нақшаи гузаронидани машғулиятҳо:</th></tr>
<tr><th>Ҳафтаҳо</th><th>Миқ. соат</th><th>Номгӯи мавзӯъҳои лексионӣ, семинарӣ, КМРУ ва мундариҷаи онҳо</th><th>Намуди дарс</th><th>Адабиёт</th><th>Холҳо</th><th>Донишҷӯ бояд донад</th></tr>
<tr><td rowspan="2">Ҳафтаи 1</td><td></td><td>Мафҳум ва моҳияти таснифот</td><td>лексия</td><td rowspan="2">3, 6, 8, 9, 10, 13, 20.</td><td rowspan="2">10</td><td rowspan="2">Марҳилаҳои таърихии ташаккули низоми таснифот . Функсияҳои феҳристҳои китобхона. Фанни «Системаи</td></tr>
<tr><td>1</td><td>Аҳияти таснифот дар рушди илм</td><td>семинар</td></tr>
</table>

	1	Намудҳо в объекти таснифот	**КМРО**			таснифоти китобхонавӣ» ҳамчун қисми дастгоҳи маълумотдиҳӣ – библиографии китобхона.
	1	Вариантҳои таснифот	**КМД**			
Ҳафтаи 2	1	**Таснифоти сарҳои чопӣ тибқи соҳаҳои дониш**	**лексия**	**3, 6, 9, 10**	**10**	Ташаккулёбӣ, рушд ва мукаммалгардонии Системаи таснифоти китобхонавӣ. Системаи таснифоти китобхонавӣ аз рӯи тартиби багурӯҳдарории қайдҳои библиографӣ
	1	Тамоюлҳои рушди таснифот	**семинар**			
	1	Таснифоти даҳқисмаи М.Дьюи	**КМРО**			
	1	Истифодаи вариантҳои гуногуни таснифот дар китобхонаҳои ҷумҳурӣ	**КМД**			
Ҳафтаи 3	1	**Таснифоти китобхонавӣ ва библиографӣ дар хориҷа**	**лексия**	**, 6, 9, 11, 29**	**10**	Маълумот дар бораи истифодаи маъмуриятҳо дар феҳристҳои китобхона. Маъмурияти илмият дар Системаи таснифоти китобхонавӣ, вазифа ва мазмуни онҳо.
	1	Таснифоти Каллимах	**семинар**			
	1	Таснифоти Ф.Бэкон	**КМРО**			
	1	Таснифоти даҳқисмаи универсиалӣ	**КМД**			
Ҳафтаи 4	1	**Таснифоти китобхонавӣ в библиографӣ дар ИДМ**	**лексия**	**, 15,17, 18, 20, 28**	**10**	Системаи таснифоти китобхонавӣ ҷузъи таркибии китобхонашиносӣ. Алоқаи он бо библиографишиносӣ ва информатка.
	1	Афкори китобхонашиносӣ доир ба таснифот	**семинар**			

	1	Вариантҳои таснифот	**КМД**			Феҳристнависӣ ва фонди фитобхонаҳо. Предмети феҳристнависӣ: назария, таърих, усулҳо, ташкил ва истифодаи феҳристҳои китобхона.
	1	Сохтири таснифот	**КМРО**			
Ҳафтаи 5	1	**Таснифоти даҳқисмаи универсиалӣ**	**лексия**	**9, 10, 11, 12, 18, 26,29**	**10**	Тасвири асарҳои чопӣ ҳамчун тавсифӣ библиографии ҳуҷҷат ва таъиноти тасвир. Алоқамандии тасвири асарҳои чопӣ бо қайдҳои библиографӣ.
	1	Истифодаи ҷадвали ТКБ дар китобхонаҳои оммавӣ	**семинар**			
	1	Истифодаи УДК дар китобхонаҳои махсус	**КМРО**			
	1	Фаъолияти китобхонаи патентӣ – техникӣ	**КМД**			
Ҳафтаи 6	1	**Методикаи умумии таснифоти асарҳои чопӣ**	**лексия**	**3, 10, 13, 15,**	**10**	Тасвири асарҳои чопӣ ҳамчун тавсифӣ библиографии ҳуҷҷат ва таъиноти тасвир. Алоқамандии тасвири асарҳои чопӣ бо қайдҳои библиографӣ
	1	Ташкил ва технологияи асарҳои чопӣ	**семинар**			
	1	Намудҳои индексҳои таснифот	**КМРО**			

	1	Ҷадвали муаллифӣ ва истифодаи он	**КМД**			
Ҳафтаи 7	1	**Сохтори ҷадвали ТКБ**	**лексия**	**5, 6, 10, 13, 15, 16,**	**10**	Тасвири асарҳои чопӣ ҳамчун тавсифӣ библиографии ҳуҷҷат ва таъиноти тасвир. Алоқамандии тасвири асарҳои чопӣ бо қайдҳои библиографӣ.
	1	Шӯъбаҳои ТКБ	**семинар**			
	1	Ҷадвали ҷудокунандаҳои шаклӣ	**КМРО**			
	1	Истифодаи нишондиҳандаҳои методӣ	**КМД**			
Ҳафтаи 8	1	**Методикаи алоҳидаи таснифоти асарҳои чопӣ**	**лексия**	**3, 4, 510, 16, , 30**	**10**	Давраҳои асосии рушдӣ назария ва методикаи тасвири асарҳои чопӣ. Коркадабарории аввалин дастурамалҳо ва қоидаҳо доир ба тасвири асарҳои чопӣ.
	1	Сохтори шӯъбаи табиатшиносӣ	**семинар**			
	1	Истифодаи калидвожаҳо дар таснифот	**КМРО**			
	1	Таснифот дар шӯъбаҳо	**КМД**			
Ҳафтаи 9	1	**Сохтори шӯъбаи адабиёти техникӣ**	**Лексия**	**4, 7, 9, 10, 12, 18**	**10**	Ҳуҷҷат ҳамчун асоси тартибдиҳии тасвири асарҳои чопӣ. Элементҳои чопии китобҳо ва истифодаи онҳо дар тасвир. Соҳаҳои тасвири асарҳои чопӣ. Элементҳои тасвири асарҳои чопӣ. Мазмун ва тартибӣ навиштани онҳо.
	1	Зершӯъбаҳои он	**семинар**			
	1	Истифодаи ҷадвали территориявӣ	**КМРО**			
	1	Таснифоти 10 адабиёт	**КМД**			
Ҳафтаи 10	1	**Истифодаи библиография дар таснифот**	**лексия**	**13, 5 , 12, 18,**	**10**	Тасвири муаллифӣ. Мафҳуми муаллиф. Тасвири зерисарлавҳагӣ. Нашрҳои расмӣ ва идорӣ. Нақши
	1	Библиографияи дохили матнӣ	**семинар**			

	1	***Таснифоти адабиёти техникӣ***	**КМРО**			карточкаҳои маълумотдиҳанда. Тасвири нашрҳои коллективӣ.
	1	Таснифоти 10 адабиёти тиббӣ	**КМД**			
Ҳафта 11	**1**	**Вазифа ва мундаричаи таснифот**	**лексия**	**3, 14, 15, 17,**	**10**	Вазифа ва маъмуриятҳои феҳристи алифбоӣ. Нақши феҳристи алифбоӣ дар корҳои дохили китобхона. Ташкили феҳристи алифбоӣ.
	1	Истифодаи таснифот дар корҳои илмӣ	**семинар**			
	1	Шарҳи мақолаи муқаддимавӣ	**КМРО**			
	1	Таснифоти адабиёти ҷомеашиносӣ	**КМД**			
Ҳафтаи 12	**1**	**Таснифоти нашрҳои маълумотдиҳанда**	**лексия**	**3, 5, 9, 10, 13**	**10**	Вазифа ва маъмуриятҳои феҳристи алифбоӣ. Нақши феҳристи алифбоӣ дар корҳои дохили китобхона. Ташкили феҳристи алифбоӣ.
	1	Таснифоти адабиёти ҷомеашиносӣ	**семинар**			
	1	Таснифи адабиёти гуманитарӣ	**КМРО**			
	1	Таснифи 10адабиёт	**КМД**			
Ҳафтаи 13	**1**	**Истифодаи таснифот дар китобхонаҳои марказӣ**	**лексия**	**1, 2, 5, 14, 16**	**10**	.Инъикосӣ адабиёт дар феҳрист ба забони халқҳои Точикистон ва хориҷа. Қоидаҳои ҷобаҷогузории карточкаҳо дар феҳристи алифбоӣ.
	1	Таснифоти адабиёти таълимӣ	**семинар**			
	1	Таснифоти матбуоти даврӣ	**КМРО**			
	1	***Гузаштани 3 индекси таснифотӣ***	**КМД**			
Ҳафтаи 14	**1**	**Феҳристи муратгбӣ ва ташкили он**	**лексия**	**2, 4, 6, 13, 27**	**10**	Мафҳуми таснифот. Аҳамияти таснифот дар рушди илм ва фаълияти амалии инсон. Таснифоти ҳуҷҷатҳо дар фаъолияти китобдорӣ.
	1	Давраҳои ташкили феҳрист	**семинар**			
	1	Тарғиби феҳрист	**КМРО**			

	1	***Истифодаи НАП дар феҳрист***	**КМД**			
Ҳафтаи 15	1	**Истифодаи ҷадвалҳои ёрирасон**	**лексия**	**3, 4, 5, 13, 23,**	**10**	Мафҳуми таснифот. Аҳамияти таснифот дар рушди илм ва фаълияти амалии инсон. Таснифоти хуҷҷатҳо дар фаъолияти китобдорӣ
	1	Методикаи адабиёти бадеӣ	**семинар**			
	1	Методикаи таснифоти адабиёти таълимӣ	**КМРО**			
	1	***Таснифоти 10 адабиёти китобдорӣ***	**КМД**			
Ҳафтаи 16	1	**Предметкунонии асарҳои чопӣ**	**лексия**	**6, 8, 19, 21,**	**10**	Мафҳуми таснифот. Аҳамияти таснифот дар рушди илм ва фаълияти амалии инсон. Таснифоти хуҷҷатҳо дар фаъолияти китобдорӣ
	1	Индексҳо ва намудҳои он	**семинар**			
	1	Индекси рафӣ ва гузоштани онҳо	**КМРО**			
	1	***Таснифоти 10 адабиёти бойгонишиносӣ***	**КМД**			
	Имтиҳони ниҳоӣ					

ОМИЛҲОИ ТАЪЛИМ

Барои азхуднамоии назария ҳафтае 2 маротиба дарси лексионӣ гузаронида мешавад. Ҳангоми баргузории дарси лексионӣ аз ҷадвал, схемаву, овезаҳо, гӯшаҳо ва баннерҳо фаровон истифода бурда мешавад. Омӯзгор вобаста ба шароити мувофиқ барои дарсҳо **слайдҳоро** тайёр менамояд.

Инчунин барои тайёр намудани маводҳои зарурӣ аз воситаҳои техникии таълим (ба монанди **ноотбук, проектори рақамӣ, тахтаи электронӣ** ва ғ.) **низ васеъ корбаст карда мешавад.**

ДИҚҚАТ:

Дар дарсҳои лексионӣ ба донишҷӯён саволҳои характери эҷодидошта пешниҳод карда мешавад ва донишҷӯён ба он саволҳо ҷавобҳои мушаххас дода, соҳиби холҳои мувофиқ шуданашон имконпазир аст. Аз ин ҷо бармеояд, ки донишҷӯён на танҳо мавзӯҳои гузаштаро, балки мавзӯи навро низ аз барномаи таълимӣ, силлабус муайян намуда, бо тайёрии ҳамаҷониба ба дарсҳо омода бошанд, то ки соҳиби холҳои баланд

гарданд.

Барои дарси амалӣ дар як ҳафта 1 соат ҷудо карда шудааст. Дар раванди баргузории дарси амалӣ гузориши масъалаҳои муҳими соҳаи иқтисодӣ бо мисолҳои мушаххас мустаҳкам гардонида мешавад.

Дар ин дарсҳо бештар оид ба тартиб додани иҷрои корҳои мустақилона бо роҳбарии устод маълумоти муфассал дода мешавад.

Ҳангоми ҳаллу фасли мисолу масъалаҳо иштироки фаъолонаи донишҷӯй дар мадди аввал меистад ва ҳар як ғояи нави донишҷӯён баҳри ҳалли муаммогузорӣ холгузорӣ карда мешавад.

Бинобар ин, донишҷӯён бояд баҳри ҳаллу фасли ҳар масъалаву муаммоҳо ҷидду ҷаҳд намоянд.

Барои тайёрӣ ба назорати марҳилавӣ ва имтиҳони ниҳоӣ пешакӣ намунаи саволҳои тестӣ ба донишҷӯён супорида мешавад.

Бояд қайд кард, ки тартибу интизом ва дигар масъалаҳои муҳими тарбиявӣ дар рафти дарс дар мадди аввал меистад ва ҳар як рафтори ноҷояи донишҷӯй метавонад ӯро аз 10 холи соҳибгаштааш маҳрум созад. Аз ин ҷо ба мақсади он, ки донишҷӯй ба 10 холи имрӯза соҳиб гардад, вай бояд тамоми тартибу талаботи мактаби олиро риоя кунад.

Барои иҷрои корҳои мустақилона рӯйхати адабиёти зарурӣ ва иловагӣ, маводҳои таълимӣ-методӣ пешниҳод карда мешавад, ки дастрас намудани ин маводҳо дар китобхонаи илмии донишгоҳ имконпазир аст.

Е	БАҲОГУЗОРӢ

Баҳои ҷамъбастӣ ҷузъҳои зеринро дарбар мегирад:

- санҷишҳои рейтингии фосилавӣ-**50%;**
- имтиҳони ҷамъбастӣ -**50%;**

Баҳои ҷамъбастӣ бо формулаи зерин ҳисоб карда мешавад:

$$Бч = \left[\frac{(СФ_1 + СФ_2)}{2}\right] \cdot 0{,}5 + ((4x) + Ич) \cdot 0{,}5$$

дар ин ҷо:

$СФ_1$- нишондиҳандаи ададии баҳои санҷиши фосилавии якум;

$СФ_2$- нишондиҳандаи ададии баҳои санҷиши фосилавии дуюм;

4x - ҷамъи холҳои 4 ҳафтаи охир;

Ич – нишондиҳандаи ададии баҳои имтиҳони ҷамъбастӣ.

Ифодаи ҳуруфии баҳои имтиҳонӣ ва нишондиҳандаи ададии он аз рӯи холҳои дар асоси вазни қиёсии ҷавобҳои дуруст бадастовардаи донишҷӯ, ки бо фоиз нишон дода мешавад, муайян мегардад. (Ҷадвали 1).

Ҷадвали 1.

Ифодаи ҳуруфӣ ва ададии баҳои имтиҳонӣ

Баҳо (ҳуруфӣ)	Ба намуди фоиз (%)	Ифодаи анъанавии баҳо
А	**95-100**	**Аъло**
А-	**90-94**	
В+	**85-89**	**Хуб**
В	**80-84**	
В-	**75-7**	
С+ **С** **С-** **Д** **Д-**	**70-74** **65-69** **60-64** **55-59** **50-5**	**Миёна**
Ғ	**0-49**	**Бад**

Ё	МЕЪЁРҲОИ БАҲОГУЗОРӢ

0 хол - иштироки ғайрифаъоли донишҷӯ дар дарс, ҷавоб надодан ба дарс, бесабаб иштирок накардан ба дарс;

1 хол - баъзан дар давоми дарс мароқ зоҳир кардан ба мавзӯъ, дар идомаи дарс мустақилона кор карда натавонистан;

2 хол - муқоиса карда тавонистани баъзе қисматҳои мавзӯи дарс, иҷро намудани машқҳо бо хатоиҳои зиёд;

3 хол – дар хотир нигоҳ доштани қисми мавзӯъ, инъикоси мавзӯъ ҳангоми иҷроиши машқу масъалаҳо бо хатоиҳо, дар ҳама қисми дарс бевосита ба ёрии омӯзгор мӯҳтоҷ будан;

4 хол – аз худ намудани қисми бештари мавзӯъ, иҷро карда тавонистани машқу вазифаҳо, лекин бо хатоиҳо, баъзан ба кӯмаки омӯзгор мӯҳтоҷ будан;

5 хол – аз худ намудани қисми зиёди мавзӯи дарс, иҷро карда тавонистани

машқҳову вазифаҳо, лекин бо хатоӣ, баъзан ба кӯмаки омӯзгор мӯҳтоҷ будан;

6 хол – инъикоси мавзӯи дарс бо фаҳмиши дуруст, истифодаи бомавриди донишу малака дар мавқеъҳои зарурӣ ё иҷрои машқу вазифаҳо бо хатоиҳои кам, лекин бо кӯмаки омӯзгор ислоҳшаванда;

7 хол – бомавқеъ дар шароити шинос истифода бурдани донишу малака аз рӯи барномаи фан; иҷроиши машқу масъалаҳо аз рӯи талабот, лекин бо хатоиҳои каму беш; мустақилона дарёфт ва ислоҳ намудани хатоиҳои худ;

8 хол – дар мавқеи зарурӣ истифода бурда тавонистани донишу малака, мустақилона иҷро намудани машқу вазифаҳо;

9 хол – дар мавридҳои гуногун истифода бурда тавонистани донишу малака, мустақилона ва бо элементҳои эҷодӣ иҷро намудани машқу вазифаҳо, эҷодкорона дарёфт кардани роҳҳои иҷроиши вазифа, дар ҳар мавриди машқ роҳи дурусти ҳалли масъаларо дарёфта тавонистан;

10 хол – озодона истифода бурдани донишу малака аз рӯи барномаи фаннӣ, дар мавриди ношинос мустақилона истифода бурда тавонистани онҳо, ҳаллу фасли эҷодкоронаи масъалаву вазифаҳо, борағбат ва фаъолона иҷро намудани вазифаҳои гузошташуда.

Ҷ	МАСЪУЛИЯТИ ДОНИШҶӮ ВА ТАЛАБОТ НИСБАТ БА Ӯ

Новобаста аз сабабҳои ғоибӣ донишҷӯ аз холҳои имконпазири барои иштирок дар дарс мегирифтааш маҳрум карда мешавад.

Танҳо дар ҳолати пешакӣ огоҳ намудани устод аз иштирок накардан дар дарси оянда бо сабабҳои асоснок донишҷӯён вазифаи хонагӣ ва корҳои мустақилонаро дар мӯҳлати як ҳафта супорида, холи назорати ҷориро гирифта метавонанд. Назорати марҳилавӣ ва имтихони ниҳоӣ ба таври иловагӣ ташкил карда намешавад.

Донишҷӯёни ба дарс деромада, ба дарс роҳ дода намешаванд. Дар вақти гузаронидани дарс, телефонҳои мобилӣ бояд хомӯш карда шавад.

Дар дарси амалӣ донишҷӯй бояд дар рӯи мизи корӣ: қалам, хаткашак, резина, ручка, ҳисобкунак ва дигар лавозимоти зарурии таълимиро дошта бошад. Бояд дар хотир дошт, ки иҷрои ин шартҳо донишҷӯёнро соҳиби холҳои лозима мегар донад.

Дар дарс беиҷозат аз ҷой хестан, гап задан ё ба дафтари ҳамсабақон нигоҳ кардан қатъиян манъ аст. Ин рафтори ноҷоя асоси вайроншавии муносибати донишҷӯй бо донишҷӯй ва устод мегардад.

ТАЛАБОТҲОИ ИЛОВАГӢ БАРОИ ОМОДАГӢ БА ДАРС

Донишомӯзӣ ин меҳнати бениҳоят вазнин, пурмашаққат ва

шарафнок аст. Бояд чунон меҳнат кард, ки аз он ҳосили фаровон ба даст оред ва аз кори кардаи худ қаноатманд бошед.

Донишомӯзӣ ин фаъолияти асосии Шумо ба ҳисоб меравад. Бояд хуб дар хотир нигоҳ дошта бошед, ки донишомӯзӣ ин на барои устод, на барои волидайн ва на барои ягон шахси дигар, балки барои худ ваояндаи дурахшони Шумост.

Ҳаракат намоед то, ки аз донишомӯзӣ ҳаловате бурда бошед.

Дар хотир доред: Пешравии фаъолияти пурсамари идоракунӣ аз роҳбарии хирадмандона ва санъати хуби идоракунӣ вобастагии калон дорад.

Тавсияҳои методӣ барои гузаронидани дарсҳои лексионӣ

1. Ҳадафи асосии дидактикии лексия – ин таъмини нишонаҳои асосии азхудкунии маводҳои таълимӣ мебошад.

Усулҳои дидактикии лексия:

- усули илмӣ (тарбияи услуби дурусти диалектикӣ дар фанҳои омӯхташудаистода ва ҳодисаву воқеаҳо, тафаккури диалектикӣ, ташаккул намудани тасаввуроти дуруст, мафҳумҳои илмӣ ва маҳорати дақиқ ифода намудани он дар муайян кардани истилоҳҳои дар илм қабулшуда);

- усули робитаи назария ва амалия (дар ошкор намудани робитаи қонуниятҳои назариявӣ ва маърифатӣ дар татбиқи ифодаи амалии он);

- усули мураттабӣ ва пайдарҳамӣ (дар сохти мантиқии навъи лексия бо қайди марҳилаҳои асосӣ, муносибатҳои дурусти назариявӣ ва далелҳои воқеӣ дар мувофиқати сохти таркибии қисмҳо (сарсухан, қисмати асосӣ, хотима), қайди ғояҳои асосӣ, тавсияҳои хулосавӣ, муқаррар намудани робита бо дигар фанҳо, алоқамандии мафҳум ва мавзӯъ, усулҳои индуктивӣ ва дедуктивии баёнот):

2. Вазифаҳои лексия:

вазифаи ахборотӣ - донишҷӯро бо таркиби мантиқӣ, шакл ва мазмуни мавзӯъҳои таълимӣ ба воситаи ошкорнамоии далелҳои илмӣ ва ҳодисаву воқеаҳо, мавқеъҳои асосӣ ва хулосавӣ, қонун ва қонуниятҳо дар мисолҳои пайдарҳам шинос менамояд;

вазифаи мавқеӣ - равияи ихтисосӣ-далелии донишҷӯёнро ба воситаи интихоб намудани сарчашмаҳои асосии таркибӣ, таҳлили мактабҳои гуногуни илмӣ ва назариявӣ идора менамояд;

вазифаи методологӣ - омӯзгор ба воситаи тафаккури илмӣ, ошкор намудани усулҳои тадқиқот, шартҳои муқоисавӣ, муқаддимавӣ, муносибат ва усулҳои кофтуковҳои илмӣ идроки зеҳнии донишҷӯйро ташаккул дода, роҳбарӣ менамояд;

вазифаи идоракунӣ - дар роҳбарии педагогии ҷараёни дарккунӣ фаъол намудани фикррониии донишҷӯён, баландбардории дараҷаи азхудкунӣ ва қувваи ҳофиза зоҳир мегардад;

вазифаи иштиёқмандӣ (рӯҳбаландӣ) - дар донишҷӯён ташаккул додани муносибатҳои баҳодиҳии муассирӣ нисбати фанҳои омӯхташаванда, мақсадҳои дохилӣ дар омӯзиши ҳаҷми маълумоти додашуда мебошад.

Тавсияҳои методӣ барои омӯзгорон ҳангоми гузаронидани машғулиятҳои амалӣ, семинарӣ ва корҳои лабораторӣ

Дар муассисаҳои олии касбӣ машғулиятҳои амалӣ дар мустаҳкам намудани дониши назариявии муҳассилин аҳамияти хоса доранд. Ҳангоми мавҷуд будани ягонагӣ ва шабоҳати мақсадҳои таълимии омӯзгор ва донишҷӯ дар машғулияти амалӣ ҳамзамон дар он тавофутҳо ба мушоҳида мерасанд.

Талабот дар бобати банақшагирӣ ва тартибдиҳии тавсияҳои методӣ ба машғулиятҳои амали (семинарӣ, лабораторӣ)-и омӯзгорон.

Ҳангоми банақшагирии таркиб ва мундариҷаи машғулиятҳои амалӣ, семинарӣ ва лабораторӣ мавҷуд будани мақсадҳои гуногуни дидактикиро ба назар гирифтан зарур аст.

Мақсади асосии дидактикии машғулиятҳои амалӣ – ташаккули малакаҳои амалӣ, касбӣ ё таълимӣ мебошад, ки он дар фаъолияти минбаъдаи таълимӣ ба фанҳои умумӣ ва ё махсуси касбӣ зарурат доранд.

Мутобиқ ба мақсади асосии дидактикӣ мундариҷаи машғулиятҳои амалӣ аз ҳалли масъалаҳои гуногун, аз ҷумла масъалаҳои касбӣ (таҳлили ҳолатҳои ҳалталаб, ҳалли масъалаҳои дар истеҳсолот бавуқӯъомада, иҷрои вазифаҳои касбӣ дар бозиҳои таълимӣ ва корӣ ва ғ.), иҷрои ҳисоббарорӣ, кор бо асбобҳои ченкунӣ, таҷҳизот, дастгоҳҳо, кор бо ҳуҷҷатҳои меъёрӣ, маводҳои дастурӣ, маълумотномаҳо, тартибдиҳии ҳуҷҷатгузории лоиҳавӣ, нақшавӣ ва дигар ҳуҷҷатҳои махсус иборат аст.

Дар машғулиятҳои амалӣ донишҷӯён соҳиби дониш ва малакаҳои нахустини касбӣ мегарданд, ки минбаъд дар раванди лоиҳакашии курсӣ, таҷрибаомӯзии таълимӣ ва истеҳсолӣ мустаҳкам мегарданд.

Ҳамзамон бо ташаккули донишу малакаҳо дар раванди машғулиятҳои амалӣ дониши назариявӣ умумӣ, чуқур, бонизом ва мушаххас гардида, қобилияти омодагӣ барои истифода намудани дониши назариявӣ дар амалия коркард шуда, малакаҳои зеҳнии донишҷӯён инкишоф меёбанд.

Мақсади асосии дидактикии машғулиятҳои семинарӣ танзим ва маълумотдиҳӣ оид ба мавзӯи баррасишаванда, ташаккул ва такмили малакаи кор бо маъхазҳои иловагии иттилоот, қиёс ва мутобиқгардонии

нуктаҳои назар, навиштани мухтасароти хаттии мавзӯъ, баёни нуктаи назари хеш мебошад.

Мутобиқ ба мақсади асосии дидактикӣ мундариҷаи машғулиятҳои семинариро қисматҳои нисбатан мушкилфаҳми мавзӯъ, фасл, фанро фаро мегиранд. Махсусияти бурдани машғулиятҳои мазкур ҳамкории омӯзгор ва донишҷӯён дар ҳалли масъалаҳо буда, ҷустуҷӯи ҷавоби дуруст бошад, дар асоси пайдарҳамии фаъолияти умумӣ ва инфиродӣ зоҳир мегардад.

Баҳогузорӣ тавассути механизми муҳокимаи умумӣ, мутобиқгардонии вариантҳои пешниҳодшуда бо дониши илмии эмпирикӣ ва назариявӣ, ки ба соҳаи мазкур вобастагӣ доранд, амалӣ карда мешавад. Ин барои зиёд шудани имконияти амалӣ кардани худбаҳодиҳии дониш ва малака, аз тарафи донишҷӯён дарёфт намудани нуктаҳои номафҳум, баландшавии фаъолияти донишомӯзӣ мусоидат менамояд.

Дар раванди ҷустуҷӯи ҷавобҳо ба саволҳои гузошташуда донишҷӯён низоми инфиродии маданияти мафкуравии худ ва амалиётҳоро ташаккул медиҳанд. Онҳо тарзи тафаккури интиқодиро инкишоф дода, маҳсули эҷодии худро ба вуҷуд меоранд, мустақилияти фардӣ, қобилияти бархӯрд ба ҳолатҳои ғайричашмдошт, ки дар раванди ҳамкории муштарак ба вуҷуд меоянд, дар худ тарбия мекунанд. Тарзи дастаҷамъии фаъолият дар машғулияти семинарӣ ба донишҷӯён имкон медиҳад, ки байни онҳо муносибатҳои самараноки корӣ инкишоф ёфта, дар онҳо ҳисси боварӣ ба қувваи худро парвариш мекунад.

Ҳангоми интихоби мундариҷаи фаннии машғулиятҳои семинарӣ ба омӯзгор зарур аст, таҳияи дидактикиро амалӣ намояд, то ки дар он принсипи ба сифати мушкилот пешниҳодшуда риоя гардад ва он ҳамчун асоси методии амаликунии мубоҳиса, муҳокима, истифодаи эҷодии дониши мавҷудбуда аз тарафи донишҷӯён хизмат кунад. Бо мақсади фаъолгардонии фаъолияти зеҳнии донишҷӯён, бедор кардани ҳавасмандӣ ба масъалаи баррасишаванда ба семинар дохил намудани унсурҳои навгонӣ, алалхусус саволҳои шаклан ва мазмунан нав, овардани далелҳои ҷолиб, истифодаи воситаҳои ҷадиди аёнӣ ва техникӣ мувофиқи мақсад аст.

Мақсади асосии дидактикии корҳои лабораторӣ тасдиқи озмоишӣ ва тафтиши муқарраротҳои назариявии заминавӣ (қонунҳо, қонуниятҳо) мебошад. Бинобар ин, онҳо ҳангоми омӯхтани дониши фанҳои табиӣ-илмӣ мақоми афзалиятнокро соҳиб мебошанд.

Мутобиқ ба мақсади асосии дидактикӣ мундариҷаи корҳои лабораторӣ метавонад озмоиши таҷрибавии формулаҳо, усулҳои

ҳисобкунӣ, муқарраркунӣ ва тасдиқи қонуниятҳо, шиносоӣ бо усулҳои гузаронидани озмоишҳо, муқарраркунии хусусиятҳои маводҳо, тавсифҳои сифатӣ ва миқдории онҳо, мушоҳидаи инкишофи ҳодисаҳо, равандҳо ва ғайраро дар бар гиранд.

Ҳангоми интихоби мундарича ва ҳаҷми корҳои лабораторӣ аз нуқтаи назари мураккаб будани азхудкунии маводи таълимӣ, алоқаҳои байнифаннӣ ва дохилифаннӣ, аҳамияти муқаррароти назариявии омӯхташаванда барои фаъолияти касбии минбаъдаи он, ки кори мазкур дар маҷмӯи корҳои лабораторӣ мавқеъ дорад, аҳамияти онҳо дар ташаккули тасаввуроти яклухт дар мундариҷаи фанни таълимӣ зарурати амал кардан дорад, бояд баромад.

Ҳангоми банақшагирии корҳои лабораторӣ ба назар гирифтан зарур аст, ки ҳамзамон бо мақсади асосии дидактикӣ (тасдиқи муқарраротҳои назариявӣ) дар донишҷӯён донишу малакаҳои амалӣ дар истифодаи асбобҳои гуногун, таҷҳизот ва дастгоҳҳое, ки қисми муҳими омодакунии касбии онҳо маҳсуб мешаванд, инкишоф меёбанд.

Барои самаранок гузаронидани машғулиятҳои амалӣ, семинарӣ ва корҳои лабораторӣ иҷрои амалҳои зерин тавсия дода мешавад:

- тобеъгардонии методикаи гузаронидани машғулиятҳо ба мақсадҳои дидактикии асосӣ бо дастурҳои мутобиқ барои донишҷӯён;
- истифодаи усулҳои фаъоли омӯзиш ҳангоми таълим;
- истифодаи шаклҳои дастаҷамъӣ ва коллективии кор, истифодаи шаклҳои инфиродӣ барои баланд бардоштани ҳисси масъулияти ҳар як донишҷӯ дар иҷрои ҳаҷми муқарраргардидаи корҳо;
- гузаронидани машғулиятҳо дар сатҳи баланди мураккабӣ бо воридкунии вазифаҳо вобаста ба шароитҳои интихобкардаи донишҷӯён ҳангоми иҷрои кор, мушаххасгардонии мақсадҳо, интихоби мустақилонаи усулҳо ва воситаҳои зарурии ҳалли масъалаҳо;
- таҳияи маҷмӯи масъалаҳо, вазифаҳо ва машқҳо бо замимаи тавсияҳои методии вобаста ба касбҳои мушаххас;
- интихоби масъала ва вазифаҳои иловагӣ барои донишҷӯёне, ки бо суръати нисбатан тез кор мекунанд, бо мақсади самаранок истифода намудани вақти барои машғулият ҷудошуда;
- таҳияи вазифаҳо барои назорати автоматикунонидашудаи тестӣ ҳангоми омодагии донишҷӯён ба машғулиятҳо.

Тавсияҳои методӣ оид ба гузаронидани кори мустақилонаи донишҷӯён бо роҳбарии устод

Кори мустақилонаи донишчуён бо роҳбарии устод дар мактабҳои олӣ мақоми хосе дошта, дар тайёрии мутахассисони оянда роли калон мебозад.

Аз рӯи намуд кори мустақилонаи донишҷуён бо роҳбарии устод ду хел мешавад: аудиторӣ ва ғайриаудиторӣ.

Бисёр шаклҳои онҳо ба якдигар низ монандӣ доранд. Бинобар ин тавсифи кори мустақилонаи донишҷуён бо роҳбарии устод на аз рӯи намуд, балки шаклҳо дода шудааст.

Умуман дар зери мафҳуми кори мустақилонаи донишҷӯён бо роҳбарии устод шаклҳои гуногуни кори таълимӣ, истеҳсолӣ, таълимӣ-тадқиқотӣ, илмӣ-тадқиқотӣ ва фаъолияти худомӯзии (худмаълумотгирии) онҳо фаҳмида мешавад. Кори мустақилона барои аз худ намудани инҳо равона карда шудаанд:

- системаи донишҳои умумиилмӣ ва касбӣ;
- системаи фаъолияти даркунӣ ва касбӣ;
- таҷрибаи кори эҷодӣ;
- таҷрибаи муассиршавӣ ба ҳақиқат ва касби оянда.

Мақсади кори мустақилонаи донишҷӯён бо роҳбарии устод дар мактабҳои олӣ аз он иборат аст, ки дар тайёр намудани мутахассисони мутобиқи ҷамъияти ҳозира мадад расонад, инчунин ба ҳалли вазифаҳои таълимӣ, касбӣ ва тарбиявӣ мусоидат намояд.

Аҳамияти таълимии кори мустақилонаи донишҷӯён бо роҳбарии устод дар он аст, ки дониши толибилмонро афзун ва мустаҳкам менамоянд. Дар протсесси кори мунтазаму мақсаднок мушоҳидакориву тафаккури мантиқӣ ва мавҳумии донишҷӯён инкишоф меёбад.

Дар раванди кори мустақилона донишҷӯён ахбороти зарурироро ҷудо карда гирифтан, ба материали омӯхтаашон аз назари танқидӣ баҳо додан, маҳорати мустақилона дониш ҳосил кардан, дар фаъолияти амалии худ аз он эҷодкорона истифода бурданро аз худ менамоянд.

Ҷиҳатҳои таълимӣ, касбӣ ва тарбиявии кори мустақилонаи донишчуён бо роҳбарии устод аз инҳо иборат аст:

- доираи чаҳонбинии касбӣ ва умумии онҳоро васеъ ва чуқур намудан;
- малака ва маҳорати ташкили илмии меҳнати фикриро дар онҳо ташаккул додан;
- аз худ намудани методикаи кори мустақилона;
- қобилияти дарккунии донишҷӯёнро инкишоф додан;
- малакаҳои дар амал истифода бурдани донишҳои назариявиро дар онҳо ташаккул додан;
- талаб ва майлу хоҳиши минбаъд ба худмаълумотгирӣ машғул шуданро дар онҳо ташаккул додан;

Вазифаҳои дар боло номбаршудаи кори мустақилонаи донишҷӯён бо роҳбарии устод барои муайян намудани мазмун, методҳои конкретӣ ва шаклҳои ташкили он дар раванди машғулиятҳои аудиторӣ ва ғайриаудиторӣ ниҳоят заруранд.

Талабҳои ба кори мустақилонаи донишҷӯён бо роҳбарии устод

1. Бо талаби барномаи таълимӣ мувофиқат кардани мазмуни кори мустақилона;
2. Дар доираи имконияти донишҷӯён будани кори мустақилона;
3. Риоя кардани принсипи иҷрои бошууронаи кори мустақилона;
4. Бо системаи муайян ташкил намудани кори мустақилона;
5. Донишҷӯёнро ба иҷрои кори мустақилона тайёр намудан, яъне:

а) дар бораи мақсад ва вазифаҳои кор дастури аниқ, дақиқ ва мухтасар додан;
б) донишҷӯёнро ба малакаҳои зарурии техникӣ ва ташкилии иҷрои кори мустақилона мусаллаҳ намудан;
в) дар назди донишҷӯён гузоштани чунин вазифаҳое, ки ҳаллашон аз онҳо саъю кӯшиши фикреро талаб намояд;
г) риоя намудани вақте, ки барои иҷрои кори мустақилона ҷудо карда шудааст;

6. Аз тарафи муаллим бевосита назорат намудани рафти иҷрои кори мустақилона ва дар ҳолати пеш омадани душвориҳо ба донишҷӯён ёрии зарурӣ расондан.

7. Муқаррар намудани назорати ҳатмӣ аз болои иҷрои кори мустақилона.

АДАБИЁТ

1. Библиографическая работа в библиотеке: Организация и методика [Текст]: Ученик. – М.: Книжная палата, 1989. – 264 с.
2. Библиотечные каталоги [Текст]: Учебник для библ. Фак-тов ин-тов культуры / Под ред. Г. И. Чижковой. – М.: Книга, 1977. – 303 с.
3. Использование ресурсов Интернета в библиотеках [Текст]: Метод. пособие / Сост. С.Х Шосаидов, Р.И. Ярбабаев. – Душанбе, 2005.-17 с.
4. Систематизатция литературы по таблицам ББК [Текст]: Метод. указания / Сост. Э.В. Марченко. – М., 1982.-95 с.
5. Составление библиографического описания [Текст]: Краткие правила. -2-е. изд., доп,-М.: Книжная палата, 1991.- 224 с.
6. Справочник библиотекаря [Текст] / Сост. С.Г. Антонова. – М.: Книга, 1985.- 303 с.
7. Полянов, В.П. Система каталогов советской библиотеки [Текст]: Учебное пособие. – М.: МГИК, 1990. – 65 с.
8. Холов Б. Практика работы массовых и детских библиотек Таджикской ССР по таблицам ББК [Текст]: // Тезисы докладов и сообщений. – М., 1983.-С. 35-37.
9. Холов, Б.С., Шосаидов, С. Мураттабсозии адабиёт ва ташкили феҳристи мураттабӣ[Матн]: Нишондоди методӣ / Муҳар. Ҷ. Шерматов.- Душанбе, 1992.- 20 с.
10. Бахтурина, Т.А. Библиографическое описание [Текст] // Библиотечная энциклопедия. – М.: Пашков дом, 2007.- С.108-109.
11. Библиотечно - библиографическая классификация (ББК) // Библиотечная энциклопедия. [Текст] – М.: Пашков дом, 2007. С. 190-191.
12. Библиотечный каталог [Текст] // Библиотечная энциклопедия. – М.: Пашков дом, 2007. – С. 214-216.
13. Каталогизация [Текст] // Справочник библиотекаря. – СПб.: Профессия, 2000. –С. 91-107.

Электронный каталог [Текст] // Библиотечная энциклопедия. –М.: Пашков дом, 2007. – С.1190-1192.